

dekes fejtegetését készséggel közöljük, mert megismerkedünk benne az osztrák politikai körök felfogásával, de egyben megjegyezzük, hogy nem azonosítjuk magunkat vele.

A budapesti asszony.

Irta: Szini Gyula.

Először is nem pesti asszony. A pesti asszony még magán viselte ugyyszólván a kerülete lokális színét. Ha a Josefstadtnban lakott, egészen más kalapja volt, mint amilyent például a Belvárosban viseltek. Ünneplő fekete selyemruháján, amelynek évtizedeken át nem változott a szabása, csak a csipkéit kellett néha megújítani — meg lehetett ismerni a híthű terebélyes asszonyt. A budai asszonynak is megvolt a maga tipikus divatja; akkor azt mondták, hogy „schlicht“.

Még ma is élnek köztünk ennek a régi divatnak az utolsó képviselői Főkötőszerű, belül csipkés kalapiuk alól gondosan lesimitott hajcsigáik huncutkodnak elő. Akkor még pomádéval ragasztották össze ezeket a kis szeszélyes vónalu tincseket és a nők homlokára volt tapasztva. A Manet híres képén „Nana“ még ilyen frizurát visel. (Ez a Zola „Naná“-ja; ó, hogy elmúlik az idő!)

A Belvárosban vagy Budán találkozik még az ember öreg kisasszonyokkal, akik nem tudnak megválni attól a régi Pesttől, amelyben fiatalok voltak és ünnepelték őket. Vagy talán vannak kisasszonyok, akikért férfi szeme még nem csillogott vágyakozón? Régi, régi kisasszonyok! én úgy szeretem őket, néma szimpátiával csaknem fejet hajtok előttük. Hajlan való illusztrációk alapján megismerem rajtuk azt a furcsán összehuzott fodrocskát, amit akkor még pe-tiesen „Froschköscherli“-nek ne-

veztek, talán azért, mert a béka szájára hasonlít.

Szeretem azt a régi joviális Pestet, amely még bekandikált az én gyermekkorom ablakain, de már csak úgy emlékszem rá, mint valami eszmélő álmomra. És oly szívesen hallgatók meg öreg embereket, akik még ismerték Pestet abban az időben, amikor még nem volt meg a Nagykörutja. Sőt az a hely, ahol ma a legtöbben forgunk, akkor még messze volt, szinte a városon túl.

Valami tehát nagyon, nagyon megváltozott ebben a városban. És ennek a korszakos változásnak a legélelénkebb mutatója a Nagykörut. Ez az új Budapestnek mintegy az aortája, amelybe a többi utcák beletorkolnak és egyre ömlesztik az új friss vért. Abból, hogy a színházak kivétel nélkül a körut árama mentén helyezkedtek el, a legvilágosabban látszik, hogy hol lüktet a legelevenebben az új város szíve.

És amikor a budapesti asszonyról van szó, megfigyelő állomásnak a legalkalmasabban a körut kínálkozik. Nem mindenki lakik ezen a tájon, de a legtöbb dolga erre van, a köruti kávéházakat a város bármely végéről is szívesen fölkeresi és színházba nem is mehet máshová, mint a körut irányában. A körut a mai Budapest.

Van még egy salátságos fogalmunk: „a város“. Ez a Belvárost jelenti, a Kossuth Lajos-utcát, a Váci-utcát és a többi sétatutakat, ahol az előkelő női divatcégek, általában a budapesti sikk és elegancia cégei vannak. A könyvkereskedéseket azért említem külön, mert Budapest sajátos lelki képéhez tartoznak. Ná-

lunk az előkelő könyvesboltot az jellemzi, hogy csupa külföldi könyv van a kirakatában. Ez már egy tolványfény Budapestre és a budapesti asszonyra.

„A városba megyek“ — ez a budapesti asszonynál mindig azt jelenti, hogy okvetetlenül kis csomaggal a kezében fog hazaérkezni. Kivételesen megesik, hogy nincs a kezében az a kis fafogón lógó pakkocska, hanem másnap aztán beállítanak hozzá egy sokkal nagyobb csomaggal és sokkal nagyobb számlával. Figyeljék meg, hogy a budapesti asszony a Belvárosban mindig kezében „kis bevásárlás“-sal jár, ahogy Budapesten mondják. Ez az idevaló sikkhez és eleganciához tartozik.

Párisban is megvan ez „a városban“ című fogalom, franciául: „en ville“, de a régi értelme egészen elhomályosult és ma általában csak azt jelenti, amit mi a „helyben“ szóval jelölünk. De en ville = Nincs otthon. Il dine en ville = Nem ebédel otthon. Levelekben pedig „en ville“ azt jelenti, amit mi a „Helyben“ szóval jelölünk. De mutatja, hogy Párisban is használták azt a kifejezést, amit mi és a franciák is átmentek azon a korszakon, amelyben most mi vagyunk, amikor „a város“ még szükkörű fogalom volt. Egyáltalában a városok fejlődése nagyjából igen hasonlít egymásra.

Különösen ma, amikor ruhában és külsőben is lassankint megszűnnek a népek közt való régi különbségek. Aki még nem utazott eleget, azt a mozgófényképek világosíthatják fel afelel, hogy semmi különbség nincs viseletben a tömeg közt, amely Londonban, Párisban, Berlinben vagy Budapesten verődik össze.

ebben az irányban kell haladnia.

Gyakran halljuk: a magyar ember nem boldog. Azért nem boldog, mert nem kísérli

A budapesti asszony minden feltűnés nélkül járhat-kelhet Párisban. Az meglátszik rajta, hogy nem „parisienne“, de Párisban, ahol olyan sok az idegen, ez nem kirívó. A párisi diáknegyedben és a fiatal festők városrészében, a Montparnasse-on orosz diákkisasszonyok még most is viselnek néha csizmát és hordják a hazuról hozott kaszkettet vagy övet. Kelet-Európának ezen a maradi, tarka viseletében a budapesti asszony már rég tul van. Vidéki kisasszonyok sem hordanak nálunk rámás csizmát és bokorugró szoknyát.

A budapesti asszonynak már egészen nemzetközi a viselete. Ha mindenben azon az európai nivón volnánk, mint asszonyaink a divatban, akkor meg lehetnének elégedve. Más hol — és ezt kiváló néppszichológusok fedezték fel — az asszonyok a régi hagyományok legmaka csabb őrei, ők beszélnek a legtovább az ősi szokásokat, előítéleteket, babonákat, szóval ők a legmaradiabbak.

Nálunk az asszony épp ellenkezőleg minden nínak a bolondja, legyen az ruha, könyv, szindarab, festmény vagy csak egy furcsa szó. Ez már a nagyvárosi asszony jellemvonása. Budapesten azonban még egy külön és mélyebb oka van. Budapest azzal kezdte a fejlődését, hogy megtagadta a multját, a pesti német spiszbürgerséget.

Könnyű volt neki, mert a budapesti asszonyoknak legalább a hatvan vagy még több százaléka még ma sem budapesti, hanem vidéken született. Budapestre csak az ambíció hozta fel. Nem itt nőtt fel, tehát a városnak semmiféle tradícióját nem érzi, nem ápolja.

legsúlyosabb vereséget szenvedné, anélkül, hogy az ország ipara ennek bármi hasznát látná.

Nem szabad elfelejteni, hogy Budapest ma a vidéki tehetségek Amerikája. Akiben a periferiákban érték lakozik, Budapestre vágyakozik. De ehhez nem elég az érték, energia, cselekvőképesség, agilitás is kell hozzá. Meg vagyok győződve, hogy vidéken sok rendkívül tehetséges nő kallódik, romlik, mert nincs meg benne a szinte férfias akarat és kivitel.

Az erősek, a gyorsan cselekvők, a kalandorlelkűek Mekkája ma Budapest. Napról-napra sűrűbben és hatalmasabban jelentkeznek a város két kapujánál, a Keleti és Nyugati pályaudvaron, hogy rohammal vegyék be újra meg újra a várost. A vidék egészségét, könnyen kielégíthetőségét hozzák magukkal a mérhetetlen ambícióikkal és erőteljes energiáikkal együtt. A budapesti asszony jellemében ez az ambíciózus, stréberkedő vonás erősen megvan.

Kemény, szívós, bátor, erős asszonyok ezek és a nők csodálatos átváltozó képességével tudnak alkalmazkodni Budapesthez. Eleven példákön láttam ezt. Megjelenik egy vidéki fruska és az ismerősei végigkalauzollják a körutón, megmutatják neki a Népszínházat, amely voltaképp a Nemzeti Színház, a Vígyszínház, az Operát. Néhány hónap mulva egyszerre véletlenül találkozol vele a kávéházban és alig ismeresz rá. Már pesti jelszavakat mond a pincérnek. („Lajos, félbarnát habbal, hozzon felvágottat is és a Chic Parisient!“) Már állása, ferie vagy völegénye van vagy legalább is egy „petit engagement“-ja, ami nem színésznői angazsmánt jelent, hanem egy kis szívbéli viszonyt.

Az érvényesülni tudó nők városa ez a Budapest. És ez már nem kisvárosi, hanem nagyvárosi, egyenesen világvárosi vonás benne.

Mert tud... érti? tud... mit tud? Égni tud! Holott magát meg se lehet gyújtani!

És eldobta a gyuitót megvetőleg.

Nagyon ismert okai vannak a világvárosok mai rettenetes terjeszkedésének. Páris, London, Berlin, Bécs, általában az eleven városok megdöbbszentően nőnek, terjeszkednek, magukhoz vonzzák az erősebb, energikusabb embereket, akik ott a benszülött gyöngébbek rovására vernek gyökeret. Londonban a cockney, Párisban a parisienne de Paris már gyűlölködve emlegeti a vidékieket, akik előzőnlük a városukat. Budapesten azonban jóformán mindenki vidéki és a pesti budapestiek szava elhal, nem is jut kifejezésre.

A budapesti asszony tehát jobbára olyan vidéki nő, aki Budapesten érvényesülni tudott. Ez a vidéki vagy kisvárosi atavizmus meg is látszik még a város képén. Az idősebb asszonyai mind kövérek, elhizottak, lomposak. Sehol ugy el nem hájasodnak és oly hamar meg nem öregednek a nők, mint vidéken. Ezt az odaváló élet lassu, csöndes lüktetése, egyszerű szokásai, kevés szenzációja okozza. Önagysága, amikor már közelebb van a negyvenhez mint a harminchoz, nagyon is meggondolja, hogy érdemes-e füzöt felvennie azért, hogy végigmenjen a Sárret-utcán. Jó a formáját vesztett cipő is, a kendő is kényelmesebb és így lassu, apró koncessziók után egyszerre észreveszi, hogy megöregedett, ellomposodott.

Budapesten már nem mehet ki füző és kalap nélkül az utcára, már „megjelenésének“ kell lennie. Aztán meg a városi élet, lőtás-futás vilamoson, liften, ma színház, holnap zsur, felolvasás, kabaré: ezek mind olyan izgalmak, amik a nőt mozgékonyabbá, fiatalabbá teszik. Ezért van az, hogy a városi asszony mindenütt a világon szikárabb, fürgébb, soványabb mint a vi-

nálunknál. Maguk méltók hozzánk. T. i. maguk nők! Legkivált az uri hölgyek!... Hígyje el, könnyebben találni elvétve szerel-

holnap a férjét. Mert en magat szeretem és elveszem! Ne vesztegessünk egy napot se! Rög-tönözzen mielőbb egy gyöngé kis hűtlen elha-

értett? Pá magának, édesem.

déli. Ami Párisban, Londonban a budapesti embernek a leginkább feltűnik, az, hogy alig látni kövér, elhízott nőt.

Sokan azt hiszik, hogy ez a „rassz“. De-hogy. Ez a kultúrelét. Városi levegőn, hamisított élelmiszereken, egyre nehezebb lakásvi-szonyok közt művészet meghízni. Ehhez még a városi élet egyéb degeneráló hatása is járul. Én legalább azt hiszem, hogy ilyen okok miatt so-vány a párisi, a londoni és általában a nyugati kulturnő. Ha az ember ezekről a helyekről ér-kezik haza, utánuk Budapest a telt idomok, a dagadó keblek, az erős csipők városának lát-szik. Ami csak annak a jele, hogy a budapesti asszony gyökérszálai még a vidék humuszába nyulnak vissza.

Amikor Budapest mögött már némi kultu-ráris mult lesz, itt is elkövetkezik majd a nyu-gati soványság, karcsuság, keskeny medencé-ffőség korszaka és a „dépopulation“ réme. Ez a korszak nincs is oly messze. Egy puszta séta a városban mindenkit meggyőzhet róla, hogy már Budapesten is mennyi a karcsu, szálvé-kony, darázsdereku, lebegő járású nő, különösen a fiatalbja közt, aki már másod- vagy har-madiziglen budapesti születésű.

Igaz, hogy ma az egész világon ez a lenge karcsuság a divat, amelyet fűzőkkel és egyéb ravaszágokkal is lehet előidézni. De ahhoz képest, hogy az ujjaimon tudnám megszámlálni, hogy hány év óta viselnek a nők nálunk párisi fűzőt, a karcsuság haladása valósággal szembe-szökő. A külföldről hazaérkező magyar évről-évre kevesebb különbséget fog észrevenni a nyugati nő és a budapesti nő között.

A divat általában a városi nő barométere. Erről lehet megítélni, hogy mennyire halad a világgal. Volt idő Pesten, hogy a nő eldicseke-dett vele, hogy maga varrta a ruháit. Aztán a házhoz járó varrónők korszaka következett el. Ma a módosabb világnak szalónjai vannak, amiket a polgárság asszonyai is egyre sűrűb-ben keresnek fel. A kevésbé módosak kisebb szalónokkal, kisebb műhelyekkel elégszenek meg, de már ezeken a helyeken is mindig a leg-utolsó francia divatlapok szerint dolgoznak.

Igaz, hogy ez „a legutolsó párisi divat“ még nem olyan veszedelmes Budapesten. Van-nak párisi toalettek, amiket Budapesten még nem lehet hordani anélkül, hogy meg ne gyanu-sítanak a járókelők, de már vannak és egyre nagyobb számmal vannak asszonyok, akik csak azért is felveszik a ruhát, mert különös, szeu-zációs és mert utána fordulnak. Azelőtt csak színésznők vállalkoztak erre, ma már a bur-zsoázia asszonya is merészebb, haladóbb, úgy, hogy a divat már Budapesten is (francia kite-jezés szerint) „bat son plein“.

Vannak még olcsó divatok, amiket Buda-pesten és sehol máshol váratlanul felkapnak. Ez még szegényes, keleteurópai vonás, de már egyre ritkábban mutatkozik és nagyon rövid életű. Ilyen volt pár évvel ezelőtt a „kantár“-viselet, amely csak egy nyarat bírt ki, aztán a ríktő, parasztos színű, rojtos vállkendők divat-ja, ami szintén nagyon hamar kimúlt. A régi Pesten az ilyen olcsó divatok meggyökeresed-tek volna évtizedeken át. Az új Budapest már repül a korrallal. Hiába, ambiciózus és agilis asz-szonyok viszik ma már az új Budapest divatját.

Kérdezzenek csak meg egy régi, nagymultu

aszfaltbetyárt és az el fogja mondani, hogy még emlékszik a nehézkes, otromba cipőkre, a fehér vagy szürke harisnyára, a kopott alszözo-nyára, amitől egykor szép és sikkes asszonyok sem riadtak vissza. Elvégre nem is kell olyan öregnek lenni ehhez, hiszen még a mai buda-pesti utca is sűrűn mutat erre példát. De már mennyire „javultak“ a viszonyok! Az elegáns cipő, a finom harisnya és a sikkes zsupón ma már nem tartozik a ritkaságok közé és nem röstellik már az asszonyok. És vannak már, akik diszkréten, charme-mal tudják emelni az alját.

A régi világban erkölcsi képet kellett volna festenem a budapesti asszonyról. Tőlem, ennek a kornak gyermekétől már ne várják ezt. Én már nem vágodom hasra, valahányszor nagy-képien emlegetik az Erkölcst. Az erkölcs az öregedés jele és az öregség gyönyörűsége. Bu-dapest pedig fiatal város. És „fiatal“ is, ahogy a pesti argot mondaná.

A pletykának sok anyaga van ebben a vá-rospan, amelyben sajtáságosan vegvül el a kis-városi hirhordozás szelleme a fejlődő európai város világfiias karakterével. A pletykák közép-pontjában pedig a budapesti asszony áll. Ez is annak a jele, hogy a budapesti asszony valaki. Fontos szerepet visz Budapest fejlődésében. Izlésével, ambíciójával kihat a mi városunk szé-pülésére is.

A régi, egyszerű spisz-asszony helyett van egy csillogó, szíporakázó, veszedelmesen okos és megvesztegetően szép budapesti asszo-nyunk. A kávéház és az asszony van csak ná-lunk a nyugateurópai fejlődésnek azon a fokán, amelyre mi budapestiek annyira vágyunk.